

80. MEKTUP

٨٠- ﴿الْمَكْتُوبُ الثَّمَانُونَ إِلَى الشَّيْخِ حَامِدِ النَّهَارِيِّ فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ عَنْ قَوْلِ عَيْنِ الْقُضَاةِ فِي تَمْهِيدَاتِهِ أَنَّ الَّذِي تَعْتَقِدُونَهُ إِلَهًا هُوَ عِنْدَنَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِي تَعْتَقِدُونَهُ مُحَمَّدًا هُوَ عِنْدَنَا إِلَهٌ جَلَّ سُلْطَانُهُ﴾

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى وَصَلَتْ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ الْمُرْسَلَةُ مِنْ كَمَالِ الْمَحَبَّةِ وَالْإِحْلَاصِ وَوُفُورِ الْمَوَدَّةِ وَالْإِحْتِصَاصِ وَأَوْرَثَتْ فَرَحًا وَافِرًا رَزَقَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ الْإِسْتِقَامَةَ عَلَى هَذِهِ الدَّوْلَةِ فَإِنَّ مُحِبَّ كُلِّ طَائِفَةٍ مَعَ هَذِهِ الطَّائِفَةِ "الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ" حَدِيثٌ تَبَوَّى عَلَيْهِ وَعَلَى إِلَهِ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ وَاسْتَفْسَرَتْ عَنْ مَعْنَى عِبَارَةِ تَمْهِيدَاتِ عَيْنِ الْقُضَاةِ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ الَّذِي تَعْتَقِدُونَهُ إِلَهًا هُوَ عِنْدَنَا مُحَمَّدٌ عَلَيْهِ وَعَلَى إِلَهِ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ وَالَّذِي تَعْتَقِدُونَهُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ عِنْدَنَا إِلَهٌ جَلَّ سُلْطَانُهُ (أَيُّهَا الْمَخْدُومُ) إِنَّ أَمْثَالَ هَذِهِ الْعِبَارَةِ الْمُتَّبِعَةِ عَنِ التَّوْحِيدِ وَالْإِتِّحَادِ تَصْدُرُ عَنِ الْمَشَائِخِ قَدَسَ اللَّهُ أَسْرَارَهُمْ فِي غَلَبَاتِ السَّكْرَاتِ الَّتِي هِيَ مَرْتَبَةُ الْجَمْعِ وَالْمُعْبَرَةُ عَنْهُ بِكُفْرِ الطَّرِيقَةِ فَإِنَّهُمْ لَا رِيفَاعَ الْإِمْتِيَّازِ وَالْإِثْنَيْنِيَّةِ عَنْ نَظَرِهِمْ يَجِدُونَ الْمُمَكِّنَ عَيْنَ الْوَاجِبِ تَعَالَى بَلْ لَا يَجِدُونَ الْمُمَكِّنَ أَصْلًا وَلَا يَبْقَى فِي شُهُودِهِمْ غَيْرُ الْوَاجِبِ تَعَالَى فَمَعْنَى هَذِهِ الْعِبَارَةِ عَلَى هَذَا التَّقْدِيرِ أَنَّ الْإِمْتِيَّازَ الْحَاصِلَ بَيْنَ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا وَبَيْنَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَكُمْ لَيْسَ هَذَا الْإِمْتِيَّازُ بِنَابِتٍ عِنْدَنَا وَلَا مُغَايِرَةً بَيْنَهُمَا بَلْ ذَلِكَ الْوَاحِدُ الَّذِي هُوَ مُنَزَّهٌ عَنِ الْوَاحِدِيَّةِ عَيْنُ ذَلِكَ الْآخَرِ فَإِنَّهُ إِذَا ارْتَفَعَتْ نِسْبَةُ الْمُغَايِرَةِ إِلَى سَائِرِ الْمُمَكِّنَاتِ كَيْفَ تَكُونُ نِسْبَةُ الْإِمْتِيَّازِ ثَابِتَةً لِمُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي هُوَ الْمَظْهَرُ الْأَتَمُّ لِكِمَالَاتِهِ تَعَالَى وَهَذِهِ الرُّؤْيَةُ مَخْصُوصَةٌ بِمَرْتَبَةِ الْجَمْعِ فَإِذَا تَرَقَّى السَّالِكُ مِنْ هَذَا الْمَقَامِ وَفَتَحَ عَيْنَهُ مِنْ أَفْرَاطِ السَّكْرِ يَجِدُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى إِلَهِ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَبْدَهُ وَرَسُولَهُ تَعَالَى كَمَا وَجَدَهُ فِي الْإِبْتِدَاءِ كَذَلِكَ وَلَعَلَّكَ سَمِعْتَ قَوْلَهُمْ "النَّهْيَةُ هِيَ الرَّجُوعُ إِلَى الْبِدَايَةِ" أَعْلَمَ أَنَّ الْإِشْتِرَاقَ بَيْنَ الْمُبْتَدَى وَالْمُنْتَهَى فِي الصُّورَةِ فَقَطُّ الَّتِي هِيَ قِبَابُ الْمُنْتَهَى وَالْأُولَى ﴿ع﴾

مَا نِسْبَةُ الْعَرْشِيِّ لِلْفَرَشِيِّ * فَإِذَا لَمْ تَكُنْ لِلْمُتَوَسِّطِ نِسْبَةً مَعَ الْمُتَهَيِّ كَيْفَ تَكُونُ
لِلْمُبْتَدِىِّ الْبَعِيدِ عَنِ الْمُعَامَلَةِ نِسْبَةً مَعَهُ "رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ" وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى مَنْ لَدَيْكُمْ.

﴿ TÜRKÇE ANLAMI ﴾

Bu mektup Şeyh Hamid en-Neharî'ye gönderilmiştir. İmam-ı Rabbanî bu mektupta mezkur şahsın, Aynü'l-Kuzat'ın *Tembidat* adlı eserinde "sizin ilah olduğuna inandığınız şey bizim nezdimizde Muhammed'tir. Sizin Muhammed olarak kabul ettiğiniz şey de bizim katımızda ilahdır" sözüyle ilgili sorusunu cevaplandırmaktadır.

Allah'a hamd, peygamberlerine selam olsun. Engin muhabbet, samimiyet ve bağlılığınızı gösteren değerli mektubunuz elimize ulaştı ve bizi fazlasıyla memnun etti. Allah Sübhanehü sizleri bu makamda istikametle rızıklandırınsın. Zira bu taifeye sevgi besleyenler bu taifeyle beraberdir. "*Kişi sevdiğiyle beraberdir*" sözü Peygamberimize (sallallahü aleyhi vesellem) aittir¹⁰⁸.

Mektubunda Aynü'l-Kuzat'ın *Tembidat*'ında geçen "*Sizin ilah olarak gördüğünüz şey bizim katımızda Muhammed'tir (sallallahü aleyhi vesellem). Sizin Muhammed (sallallahü aleyhi vesellem) olarak gördüğümüz şey ise sizin katınızda ilahdır (celle celalühü)*" ifadesinin açıklamasını istiyorsun.

Aziz dostum! Tevhid ve itihad¹⁰⁹ düşüncesi uyandıran bu gibi sözler, şeyhlerden cem mertebesi¹¹⁰ olarak bilinen manevî geçginlik esnasında sadır olmuştur. Bu gibi sözler Tasavvuf dilinde *tarikât keîfriî* diye tabir edilir. Bu gibi şeyhlerin gözünden imtiyaz (ayrışıklık farklılık) ve ikilik kalktığı için mümkün varlığı¹¹¹ vacip varlığın¹¹² aynısı olarak görürler. Hatta bunlar mümkün varlığı asla görmezler, bunların müşahedesinde

¹⁰⁸ Bu hadisin kaynak bilgisi için Mektubat'ın birinci cildinde yer alan yirmi dördüncü mektubun dipnotuna bakınız.

¹⁰⁹ Tevhid ve itihad kavramlarının açıklaması için Mektubat'ın birinci cildinde yer alan otuzuncu mektubun dipnotlarına bakınız.

¹¹⁰ Cem, her şeyi Hak'tan görmek, sūfinin görüşünü Hak'a ait hususiyetlerin kaplaması. İmam Rabbanî'nin bu kavramın açıklamasıyla alakalı farklı görüşleri vardır. Bu görüşler için Mektubat'ın birinci cildinde yer alan on altıncı mektuba bakınız.

¹¹¹ Mümkün varlık, varlığı zorunlu olmadığı gibi imkansız da olmayan varlıklar. Yarattımların varlığı bu düzeyde bir varlıktır ve kendilerine mümkün (mümkünat) varlıklar denir.

¹¹² Vacip varlık, varlığı zorunlu olan, Allah Teâlâ. -

vacipten başka bir şey kalmaz. Buna göre ibarenin manası; Allah (*celle celalühü*) ile Muhammed (*sallallahü aleyhi vesellem*) arasındaki farklılık bizim nezdimizde sabit değildir. Bu ikisi arasında bize göre fark yoktur. Bilakis vahidiyyet/teklikten bile münezzehten olan bu tek varlık diğerinin aynısıdır. Diğer mümkün varlıklarda ayrışıklık nisbeti ortadan kalktığına göre, Allah'ın kemalatının en mükemmel mazharı olan Muhammed'den hayli hayli kalkmış olmalıdır. Bu bakış cem mertebesine mahsus bir bakış şeklidir. Salık bu makamdan yükselip manevi geçginliğin yoğun etkisinden kurtulduğunda Muhammed'i (*sallallahü aleyhi vesellem*) yolun başında olduğu gibi sadece Allah'ın kulu ve resulü olarak görmeye başlar. Belki sen "son başa dönmekten ibarettir" sözünü duymuşsundur. Şu da bilinmeli ki, yolun başındakiyle sonundaki arasında bulunan benzerlik sadece suret itibariyledir. Ve bu suret yolun sonunda olan kimse için kendisini gizleyen kubbe gibidir. Yoksa *arşta* ile *ferşte* arasında ne münasebet olabilir! Yolun ortasında bulunan kimsenin yolun sonunda bulunan kimseyle bir münasebeti bulunmadığına göre henüz işin sırrına yabancı olan mübtedinin (aceminin) onunla ne münasebeti olabilir? "Ey Rabbimiz! Nâ-rumuzu bizim için tamamlar, bizi bağışla; çünkü sen her şeye kadirsin" (et-Tahrim, 08)

Size ve diğer dostlara selamlar...

KELİME ANLAMİ

80. أَلَى الشَّيْخِ حَامِدِ النَّهَارِيِّ *Sekseninci mektup (Kıme yazılmıştır)* Şeyh Hamid Nehariye *(Ne hak kılmadur)* فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ Sorusunun cevabı hakkındadır *(Neden sorusu?)* فِي تَمْهِيدَاتِهِ *(Nerede ki?)* أَيْنُ الْكُزَاتِ Aynul-Kuzat'ın sözünden *(Nerede ki?)* "Temhidat" adlı kitabındaki (şu sözünden) الَّذِي أَنَّهُ Şüphesiz o şey ki *(Neden ki?)* ONA İTİKAT EDİYORSUNUZ *(Ne diyor?)* إِلَهًا İlah diye *(Neden ki?)* O, bize göre *(Neden ki?)* مُحَمَّدٌ Muhammed'dir *(Neden ki?)* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Neden ki?)* Ve o şey ki, *(Neden ki?)* ONA İTİKAT EDİYOR/İNANIYORSUNUZ *(Ne diyor?)* مُحَمَّدًا Muhammed diye *(Neden ki?)* O bize göre *(Neden ki?)* إِلَهٌ İlah'dır *(Neden ki?)* جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce ➤

لَحْمَدُ اللَّهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun *(Neden dolay?)* مِنْ أَلَا تُرْسَلُ Gönderilmiş *(Neden dolay?)* مِنْ أَلَا تُرْسَلُ Kıymetli sahiyeniz ki, *(Neden dolay?)* مِنْ أَلَا تُرْسَلُ Ulaştı *(Neden dolay?)* مِنْ أَلَا تُرْسَلُ Sevgi bolluğu *(Neden dolay?)* مِنْ أَلَا تُرْسَلُ Samimiyet *(Neden dolay?)* مِنْ أَلَا تُرْسَلُ Muhabbet olgunluğu *(Neden dolay?)* مِنْ أَلَا تُرْسَلُ

[illegible]

نِسْبَةُ Bu diğerinin aynısıdır (Nispet?) Çünkü ortadan kalktığında (Nispet?) كَيْفَ Diğer mümkün olan şeylere Zıt olma nisbeti (Nispet zıt olma?) لِ مُحَمَّدٍ رَسُولٍ ثابتٌ ثابتٌ (Nispet?) Sabit İmtiyaz/ayrıcılık nisbeti (Nispet?) Nasıl olur (Nispet?) Nasıl olur (Nispet?) اللّٰهِ هُوَ Allah ona salat-u selam eylesin Allah Resûlü Muhammed'e وَسَلَّم عَلَيْهِ وَسَلَّم اللّٰهِ وَهَذِهِ Yüce Allah'ın kemâlâtı için (Nispet?) Ki, o en tam mazhardır (Nispet?) فَادَا بِمَرْتَبَةٍ لِّجَمْعٍ Cem mertebesine (Nispet?) Aittir (Nispet?) Öyleyse yükseldiğinde (Nispet?) Salik (Nispet?) Bu makamdan (Nispet?) مِنْ هَذَا الْمَقَامِ أَشْرَ مِنْ أَفْرَاطٍ السَّكْرِ Aşırı sekir halinden (Nispet?) وَفَتَحَ عَيْنَهُ Ve gözünü açtığında/uyandığında (Nispet?) Bulur (Nispet?) مُحَمَّدًا Muhammed'i وَسَلَّم عَلَيْهِ وَسَلَّم Allah ona salat-u selam eylesin وَعَلَى عَبْدِهِ وَرَسُولِهِ تَعَالَى (Nispet?) Salat-u selam (Nispet?) Yüce Allah'ın kulu ve resûlü (Nispet?) Tıpkı onu bulduğu gibi (Nispet?) فِي الْإِبْتِدَاءِ تِمْ كَمَا وَجَدَهُ Tıpkı onu bulduğu gibi (Nispet?) Başlangıçta (Nispet?) بَوَيْلَعِ Böylece وَلَعَلَّكَ Umulur ki, sen سَمِعْتَ İşitmişsin (Nispet?) Onları قَوْلُهُمْ Başa (Nispet?) اِلَى الْبِدَايَةِ O dönüştür (Nispet?) اَعْلَمَ Başı Nihayet/son (Nispet?) رَيْنَ السَّوْدِ Mübtedi/yolun başındakiyle (Nispet?) Bilesin ki, Şüphesiz ortaklık (Nispet?) اَنَ الْاِشْتِرَاكِ Mübtedi/yolun sonundaki (Nispet?) اَرَسَدَ Sadece (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى Münteninin kubbeleridir. Ki o suret (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى Suret/dış görünüştedir (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى Yoksa (Nispet?) مِيسْرَا Arşta ne münasebeti vardır (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى Ferşteki/yerdekine (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى Dolayısıyla olmadığı zaman (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى Mutevassıt/yolun ortasındaki için (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى Yolun sonundaki ile (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى Bu muameleden (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى O, yolun sonundakiyle (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى Ey Rabbimiz! Bizim için tamamla (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى Ve bizi bağışla (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى Her şeye قَدِيرٌ Gücü yetensin (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى اِنَّكَ Size (Nispet?) اَلْمُنْتَهَى Ve yanınızdakilere...